

RECZAI LILLA

ÉRSEKÚJVÁR, ÉN ÍGY SZERETLEK!

Eddigi életem során számos várost engedtem közel a szívemhez, ugyanis az egyetemista és a dolgozó évek alatt több nagyobb városban éltem már. Ilyen volt Nyitra, Pozsony és Dunaszerdahely is. Mégis: szülővárosra csupán egyetlenegy van az embernek, ezért számomra Érsekújvár jelenti a biztos pontot. Itt vagyok otthon, ide köt minden. Mindig is csodáltam a város történelmi háttérét, mert már az újkorra visszavezet-hetőek a területén megtalált leletek.

Érsekújvár a Kisalföld északi részén (Duna menti alföld), a Nyitra folyó partján fekszik. A város a Nyitrai kerülethez tartozó Érsekújvári járás székhelye. Nyitra vármegyéhez tartozik annak alapítása óta. Érsekújvár (szlovákul – Nové Zámky, németül – Neuhäus(e)), latinul – Novum Castrum, törökül – Uyyvar) az 1500-as években először még csak palánkvár volt, fejlődésének második szakaszát pedig már Oláh Miklós esztergomi érsek nevéhez köthetjük. Ő erősítette meg a palánkvárat, amelynek neve új vár (Castrum Novum) lett, de mégis a magyar megfelelőjét, az Oláhújvárat használták. A későbbi hatbástyas várat az olasz Ottavio és Giulio Baldigara építészek tervezték. Emlékszem, mindig sikeresen kihagytam a hat bástyanév valamelyikét, de az évek során rögzültek a fejemben a fogalmak: Zserotin, Frigyes (később Mihály bástya), Forgách, Ernő, Császár és Cseh bástya. Szerettem volna saját szememmel látni ezeket a hatalmas falakat, csakhogy Újvár történelmében szerepet kapott a törökmegszállás (1600-as évek), és a várost a kuruc kor sem kerülte el. Később pedig jöttek a világháborúk.

1704-ben a várat harc nélkül szállták meg a kurucok, 1706-ban maga II. Rákóczi Ferenc is meglátogatta Újvárt. A kedvenc történetem Ocskay László kuruc brigadéroszhoz köthető, aki nem sokkal a trencsényi csata után átállt a császár oldalára, így a saját népe árulója lett. Természetesen ez a gáztett nem maradt büntetlenül, ugyanis 1710-ben hadbíróság elé állították a városban, majd január 3-án lefejezték őt Érsekújvár főterén (amelyen manapság csak úgy nyúzsognak a galambok). Ma egy bronz emléktábla bizonyítja a történetet, ezt a táblát gyakran felkeresem, ha éppen nosztalgiázni vágyom.

A város egyébként főleg mezőgazdasági jellegű település volt, bár amint kiépült a vasúthálózat, közlekedési csomóponttá fejlődött. 1850-ben ugyanis megnyílt a forgalom a Párkányána–Pozsony közti vasútvonallal, amelynek egyik jelentős gócpontja Érsekújvár lett (kialakult a vasúti összeköttetés Bécs és Pest közt, ami nagy szó volt akkoriban). Kislánykoromban a legnagyobb csodaságnak tartottam a pöfékelő mozdonyokat. Később a durrogós mozdonyoktól már félttem, de szerettem kijárni a peronra a vonatokat figyelni, ahogy közelednek és távolodnak Budapest vagy Pozsony felé. Persze akkor még nem tudtam, merre van az egyik és a másik, de akkor nem is az volt a lényeg. Kizárólag az érdekelt, hogy nagypapámmal kellő mennyiségű popcornot vettünk-e a vonatok meg szemléléséhez vagy sem. Ha nem, kértem még egy csomag gumicukrot is a pattogatott kukorica mellé, majd felballagtunk az éppen aktuális peronra és leültünk a padra. Csodálatos volt!

Az első világháború még nem tett akkora károkat a városban, ám a második világháború után Újvár bástyái sem maradtak meg, a bombázások mindent elpusztítottak, ami arra érdemes volt. A várost sokáig magyar ajkú emberek lakták, egészen a II. világháború végéig, amikor más nemzetiségek is megjelentek itt. A magyar szót lassacskán ásóval kell már keresni a város frekventált helyein, mert olyannyira asszimilálódik mindenki, hogy rossz figyelni is a folyamatot.

Mindazonáltal számos híres magyar személyiség született vagy tevékenykedett városomban. Ilyen például Kassák Lajos, akinek a nevét a helyi ifjúsági szervezet büszkén viseli magán (amelynek alelnöke szerény személyem), vagy Luzzica Lajos festőművész, Pázmány Péter, akinek nevét a helyi gimnázium kapta, amelyben négy évig tanultam. Czuczor Gergely szerzetes-pap nevét pedig az alapiskola őrzi. Folytatnám a sort, de elragadna a nosztalgiavonat, és ugyebár a múlt – az volt, a jövő pedig még várat magára. A jelenben van az élet. Éljük hát, mert akár mi is emlékeztetéssé tehetjük a jelent, s majd rólunk fognak írni mint kedves városunk híres szülöttjéről.